

NOVETATS

DIVERSOS AUTORS: *El Parc Hospitalari Martí i Julià i l'Hospital de Santa Caterina a Salt*. Barcelona: CatSalut, 2007, 74 p.

DIVERSOS AUTORS: *Girona: Ciutat i negocis*. Girona: Ajuntament de Girona, 2007, 26 p.

DOVAL, Cati; MOLAS, Iolanda [selecció i textos]: *Les dones parlen de guerra: Guia de lectura*. Girona: Ajuntament de Girona, 2007, 18 p.

FALGÀS, Jordi: *Dalí inèdit: Els dibuixos de Montserrat: Exposició del 14 de setembre a l'11 de novembre de 2007*. Girona: Fundació Caixa Girona, 2007, 104 p.

FERRÉ, Jordi: *La comarca de la Selva: Santa Coloma de Farners, Brunyola, Caldes de Malavella, Maçanet de la Selva, Massanes, Riudarenes, Riudellots de la Selva, Sils, Vidreres i Vilobí d'Onyar*. Girona: Competium, 2007, 127 p.

FORTIÀ, Josep M. [coord.]: *Radiografia de l'obra de Rafael Masó*. Girona: Demarcació de Girona del Col·legi d'Arquitectes de Catalunya, 2007.

GALLEGO AGUILERA, Nazaret: *Santa Maria de Besalú: Arquitectura, poder i reforma, segles X-XII*. Girona: Papers on Demand, 2007, 397 p.

JAUBERT DE PAÇÀ, Francesc [edició i pròleg a cura de Pep Vila]: *Recherches historiques et géographiques sur la montagne de Roses et le Cap de Creus (1833)*. Girona: Institut d'Estudis Gironins / Associació d'Estudis Rossellonesos, 2007, 133 p.

JIMÉNEZ-BLANCO, M. Dolores; NOGUÉ, Joan; PRIETO, Imma [textos]; CARBONELL, Aurèlia; MARTINELL, Carme [coords.]: *Josep Beulas: La despulla de la natura: Museu d'Art de Girona, 24 de novembre 2007-2 de març 2008*. Girona / Esplugues de Llobregat: Museu d'Art Girona / T.G. Soler, 2007, 103 p.

Repasar les planes del llibre és fer un recorregut per l'evolució, el creixement i la consolidació d'un concurs de referència, que en les darreres edicions ha creat un apartat específic per premiar fotos de denúncia i fotos de les comarques gironines. Això il·lustra el compromís dels seus organitzadors per fer un pas més enllà, vincular-se activament amb el seu territori més immediat i mostrar una actitud activa en favor de la protecció del medi ambient.

En aquests 10 anys que abraça el llibre, la fotografia ha experimentat uns canvis vertiginosos a partir de la generalització de la imatge i el tractament digitals. Això s'ha traduït, en determinats moments, en una transformació de la mirada i l'estètica fotogràfiques. Sovint, potser massa, els excessos de la tecnologia s'han imposat per damunt dels conceptes clàssics de la fotografia (composició, contrast, llum, color, textures, etc.). En el cas d'aquest llibre, però, veiem que la transició tecnològica és molt amable. Constatem que sobre la natura s'imposa una mirada clàssica que no renuncia als canons tradicionals, i aquest és un altre valor que no podem passar per alt quan una obra d'aquest tipus ens cau a les mans.

Jordi Gamero

Radiografia del passat, amb promeses de futur

SUREDA, Marc; PALAHÍ, Lluís;

CALLAVÉ, Silvia; FONT, Sandra.

L'església vella de Sant Vicenç (Tossa de Mar, la Selva).

Fundació Caixa de Catalunya / Universitat de Girona.

Girona, 2007.

Qui més qui menys, si ha estat a Tossa, reconeixerà la silueta intemporal de l'església vella al damunt del turó del Mont Guardí, més conegut com el Cap de Tossa. Des de la banda de tramuntana, la poligonal silueta de l'absis, opaca i enganyosa en la seva imatge de solidesa; des de migdia, l'entrançable clova de nou de l'altar major a la intempèrie, amenaçant ruïna en la seva minvant curvatura.

Aquesta monografia ens condueix, de la mà de les troballes arqueològiques, al discurs històric, amb l'acompanyament del treball historiogràfic previ d'erudits locals i forans, els quals són citats profusament al llarg de tot el llibre per reforçar l'anàlisi històrica de cada moment. Mai com en aquest llibre el lector podrà comprendre el veritable sentit de la investigació arqueològica i de l'estudi pluridisciplinari. Els autors han sabut superar el relat tècnic de l'estratigrafia per aconseguir apassionar-nos amb el missatge palès de les restes

excavades. Hi hagué església i també cementiri, cases de pescadors, hospital... però en restà l'església, perquè era de pedra i en termes relatius va resistir millor les ratxes de tramuntana i la salabror del mar. I avui, gràcies a la labor dels arqueòlegs, excavant en les arrels del monument podem recuperar l'arbre genealògic de la comunitat vilatana que li donava sentit, la seva raó d'existir. És especialment entrançable la recerca duta a terme entre els enterraments que envoltaven l'església. Allà hi trobem els primers tossencs, pobres i rics, vestits amb cota de malla o abillats amb la mortalla, gairebé sempre amb els rosaris als dits, esperant amatents el darrer dia. Els arqueòlegs, conscients de la importància de conèixer el marc històric que ha envoltat durant segles aquest edifici, han desenvolupat un interessant exercici de contextualització de la població de Tossa, des del seu origen ibèric fins als nostres

dies. Allò que no arribaven a aclarir les troballes arqueològiques ho feien els documents d'arxiu, per acabar confirmant sobre el terreny el que resaven els papers antics. Sorpren constatar que, més enllà dels valors estratègics que l'enclavament de Tossa posseïa, i que sens dubte n'han determinat la història, els seus pobladors aviat saberen apreciar els valors estètics del lloc. És el cas del disseny arquitectònic de la vila romana de Vitalis, primer lloc on trobem escrit el nom de Turissa com a precedent de l'actual Tossa. Estratègia i bellesa, constants i alternades al llarg de la història. En temps feliços s'ha valorat la beutat del lloc, *Salvo Vitale Felix Turissa*; en temps difícils, les seves condicions estratègiques. Hedonisme i retirada a les muntanyes, segons el vent i els invasors de torn.

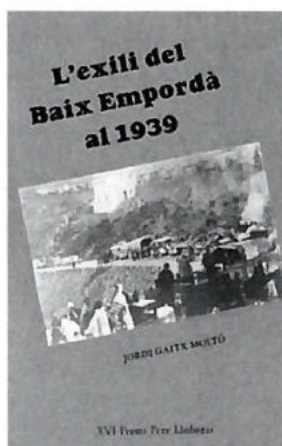
L'estructura de la monografia presenta de forma honesta i diàfana el fruit de les investigacions sobre el terreny i del treball d'arxiu: una introducció històrica generosa, un informe tècnic entenedor dels treballs arqueològics recolzats en els documents i unes conclusions. Tot plegat ha portat a identificar dades tan elementals, i fins avui desconegudes per la majoria, com ara l'advocació dels diferents altars de l'església. Hi

reconeixem el repertori onomàstic tradicional de Tossa: Pere, Maria, Roser, Telm... També comou descobrir on se situava l'accés al temple, al qual tots hem accedit entre les runes laterals de les capelles, i una correcció a la percepció viciada que hem heretat de l'església: els arqueòlegs ens han descobert que es tractava d'un edifici molt més esvelt que l'actual, el qual presenta un sediment a nivell del sòl que n'altera les proporcions.

Tot plegat ha servit per descobrir la història real de l'església, la seva construcció, les reformes i el seu posterior abandó. També s'explica el relleu que representà el nou temple de la plana, construït al segle XVIII en el context de la bonança econòmica i la consegüent expansió urbanística.

Un llarg camí de més de deu segles que arriba on ens trobem ara, amb les runes del passat estudiades i consolidades i amb el futur estès al davant. Avui des de Tossa es plantegen nous usos culturals per a les velles pedres. Hem d'esperar que el pòsit de saviesa que es desprèn del que ha resistit tants segles ajudi a prendre decisions reposades i respectuoses amb el monument que avui contemplem.

Rosa Maria Gil Tort

Rescatats del silenci

GAITX MOLTÓ, Jordi.

L'exili del Baix Empordà al 1939.

Col·lecció Fontanetum, 10.
Ajuntament de la Bisbal d'Empordà, 2007.

El Grup de Recerca de l'Època Franquista (GREF) de Sant Feliu de Guíxols ens té acostumats a bones recerques, fetes amb rigor i entusiasme, sobre temes relacionats amb el temps de la República i del franquisme. Jordi Gaitx és un dels seus components, que ara publica l'estudi sobre l'exili del 1939 al Baix Empordà que ha merescut el XVI Premi Pere Lloberas que atorga l'Ajuntament de la Bisbal. Un premi ben merescut.

Les més de 600 pàgines d'aquest llibre són un exemple de com es pot investigar sobre un tema concret a partir de l'estudi i la consulta de les fonts documentals escrites i dels testimonis orals. Després de molts anys de recerca

tenaç, l'autor pot oferir una panoràmica general del que va representar l'exili del 1939 al Baix Empordà.

El llibre té cinc parts estretament lligades. Després d'explicar la metodologia i les fonts emprades (un apartat ben il·lustrador per a futurs investigadors), Gaitx tracta del significat, la quantitat i la identitat de l'exili, i de les seves trajectòries generals. Els dos capítols més extensos i que fan les aportacions més interessants a la historiografia local (no localista) són els dedicats a les biografies escollides i a les notes biogràfiques d'exiliats. És aquí on es veu la fusta d'investigador de l'autor, que a còpia de lectures, entrevistes, consultes, entusiasme i paciència presenta al lector una part de la història de molts dels protagonistes d'aquests fets, que ell ha rescatat del silenci al cap de gairebé setanta anys. L'annex amb la relació nominal d'exiliats del Baix Empordà i la bibliografia emprada tanca el volum.

Es tracta d'una recerca indispensable i d'una publicació que omple un dels buits que encara quedaven en la nostra història més recent. Un llibre que pot servir de model a altres investigacions sobre el tema i que fa desitjar que tant de bo totes les comarques de Catalunya disposessin d'un estudi semblant.

Salomó Marqués